

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50   **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

З урахуванням зазначеного та з огляду на недостатній рівень концептуального наукового вивчення конституційно-правових засад реалізації права на справедливий суд в умовах воєнного стану в Україні, вбачається нагальна потреба у їх теоретичному осмисленні.

Актуальність і масштаби проблематики в цілому, на нашу думку, дають обґрунтовані підстави для визначення таких першочергових завдань подальших наукових розвідок: з'ясувати поняття і зміст права на справедливий суд; дослідити правове регулювання права на справедливий суд в Україні; окреслити складові елементи права на справедливий суд у контексті міжнародних стандартів; виявити специфіку воєнного стану в Україні як особливого державно-правового режиму; визначити механізм реалізації права на справедливий суд в Україні; з'ясувати гарантії права на справедливий суд та дослідити окремі проблеми його реалізації в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шелевер Н. Особливості забезпечення конституційного права на справедливий суд під час війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. № 71. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/262898> (дата доступу: 26.03.2024).
2. Шелевер Н. В. Конституційне право на доступ до суду в умовах воєнного стану та пандемії COVID-19. *Актуальні проблеми політики*. 2022. Вип. 70. С. 156-163. URL : http://app.nuoua.od.ua/archive/70_2022/24.pdf (дата доступу: 26.03.2024).

УДК 316.346.2-055.2:355.01(477)

Вікторія КУЗУБ / Viktoriia KUZUB

студентка 4 курсу спеціальності «Політологія»

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імена Михайла Драгоманова (м. Київ)

Лілія ЗАЙЧЕНКО / Liliya ZAYCHENKO

старший викладач кафедри політичних наук

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імена Михайла Драгоманова (м. Київ)

ФЕМІНІЗМ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну кардинально змінило умови життєдіяльності людей. Громадські організації починають активно допомагати фронту та долучатись до вирішення проблем, що постають в українському суспільстві в умовах воєнного стану. Не став виключенням і феміністський рух, оскільки нові виклики постали і перед жінками. Так, з початку повномасштабного вторгнення саме вони стикаються з більшою небезпекою гендерно зумовленого насильства, сексуального насильства, пов'язаного з військовими діями, торгівлі людьми та експлуатації через відсутність базового необхідного рівня безпеки та захисту, втрату постійного доходу та масштабне переміщення. Станом на 2023 рік Україну вже

покинули 5,9 мільйонів біженців, а кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) досягла 8 мільйонів людей. За оцінками, жінки та діти становлять 90% тих людей, яким довелося покинути Батьківщину [4].

З одного боку, війна загострила проблеми гендерної нерівності в суспільстві, з іншого – стала поштовхом до розвитку різних форм та проявів фемінізму. Більшість феміністок стали на захист країни або доєднуються до волонтерства для забезпечення потреб армії. Сьогодні жінки складають п'яту частину особового складу Збройних Сил України (ЗСУ). Це понад 50 тисяч борчинь, які захищають Україну від вторгнення рф. Можна зробити припущення, що жінок у лавах ЗСУ ставатиме все більше, адже 1 жовтня 2023 року набув чинності наказ №6482 Верховної Ради України від 26.12.2021 року, який, зокрема, передбачає прийняття жінок певних спеціальностей на військових облік [1]. Втім, це не заперечує того факту, що і там дівчата та жінки стикаються з викликами та труднощами. Військовослужбовиці зазначають, що з 2014 року армія значно модернізувалась, але гендерно зумовлені проблеми все ще залишаються. Однією з найгостріших проблем є те, що стандартна уніформа шиється за чоловічими мірками, тому уніформа, яку наші захисниці отримують від уряду, їм зазвичай незручна. Вийти із такого скрутного становища допомагають громадські організації та волонтерські проекти, які забезпечують жінок на фронті зручною формою та іншими необхідними жінкам речами. Зокрема, мова йде про такі організації, як «Землячки» та Arm Women Now [3]. Попри перешкоди, з якими жінки стикаються в армії, більшість із захисниць не шкодують про своє рішення піти добровольцями, оскільки вважають, що «готовність воювати та захищати свою країну не залежить від статі» [2].

Як уже зазначалось, після 24 лютого багато феміністок почали волонтерську діяльність та звернули свою професійну увагу на проблеми, які стосуються війни. До прикладу, медіаекспертка Ірина Земляна почала керувати рекрутинговим центром для іноземців, які мали бажання приїхати та вступити до ЗСУ. Журналістка Ірина Сампан в перші дні вторгнення залишила публіцистичну діяльність і доставляла з Європейського Союзу в Україну потрібні для фронту автомобілі. Українські феміністки вважають захист своєї країни зараз головною феміністичною цінністю, бо: «Україна є захисницею. Україна захищає своє населення, свої кордони, все, на що посягнула росія. А це верховенство права, загалом права і свободи людини», – зазначає фем.юристка Вікторія Карпа.

Також феміністки фіксують та аналізують різного роду порушення прав цивільних осіб з боку росії. Аналітичне дослідження «Гендерний вимір війни» проведено Аналітичним центром Асоціації жінок-юристок України «ЮрФем» за підтримки Програми USAID «Справедливість для всіх» містить 10 експертних статей, що розкривають гендерні аспекти в різних сферах, в яких фіксувались воєнні злочини та порушення з боку рф: депортації, руйнування інфраструктури, сексуальне насильство і т.д. [5].

Варто згадати і акцентувати увагу на діяльності жіночих громадських організаціях, які є потужним тилом для України під час війни: 8-річна діяльність правозахисного руху українських жінок-військових проти російської агресії «Невидимий Батальйон»; гуманітарна та психологічна підтримка, розміщення внутрішньо переміщених осіб та документування воєнних злочинів від «Маршу жінок» та «Жіночих перспектив»; програма швидкого реагування на нагальні проблеми жінок «Українського Жіночого Фонду»; підтримка внутрішньо переміщених осіб від «Жіночих перспектив»; «Жіночий Ветеранський Рух»,

---

психологічна підтримка хабу «Розірви коло»; надання правових консультацій під час воєнного стану від Асоціації жінок-юристок України «ЮрФем»; підтримка роботи журналісток під час війни від ініціативи «Жінки в медіа»; підтримка вразливої групи сільських жінок у відносно безпечних і тимчасово окупованих регіонах від «Бізнес-Мережі Сільських Жінок України», а також інформаційна діяльність ООН Жінки Україна [6].

Феміністки та феміністичні ресурси також здійснюють роботу щодо висвітлення громадської діяльності та підвищення інтересу до становища жінки під час війни. Наприклад, до Дня матері ресурс «Гендер у деталях» закликав ділитися історіями про роль матерів під час війни у флешмобі «Моя героїня». Важлива місія цих історій – створювати видимість жінок під час війни та руйнування віктимізованого жіночого образу на протигагу емансипованого, тобто стійкого, нескореного. Також існують окремі ініціативи, які не заявлені як феміністські, але також сприяють формуванню нового дискурсу жіночого сприйняття під час війни. Наприклад, Наталія Савранська – доцентка кафедри етика та естетики УДУ імені Михайла Драгоманова, створила серію малюнків «У кожного свій фронт», який репрезентує ідею різного, але рівного внеску в перемогу різних груп жінок і чоловіків: «Дякуємо мамам», «Дякуємо тим, хто рятує тварин», «Дякуємо психологам-волонтерам», «Дякуємо фермерам» [7].

Отже, підсумовуючи, варто наголосити на тому, що феміністський рух відіграє важливу роль у підтримці жінок різних соціальних груп під час війни та у просуванні ідеї гендерної рівності. Збільшення гендерно зумовленого насильства, дискримінація в лавах Збройних Сил, депортації та торгівля людьми, – це лише деякі з викликів, з якими стикаються жінки під час війни. Феміністські організації спрямовують всю свою діяльність на вирішення даних перешкод, а також акцентують увагу на допомозі незахищеним верствам населення України, активність та просування української культури на міжнародній арені. Також одним із завдань феміністського руху в умовах війни в Україні – говорити про подвиги жінок і зробити жіночий героїзм видимим.

ЛІТЕРАТУРИ:

1. Феміністки про війну: чим займаються і як живуть українські феміністки під час війни. *Феміністична Майстерня Львів*. URL : <https://femwork.org/blog/feministky-pro-viynu-tezy/>
2. «Готовність воювати не залежить від статі»: як жінкам служитися у ЗСУ? *Феміністична Майстерня Львів*. URL : <https://femwork.org/blog/feministky-pro-wiunu-6/>
3. Жінка заслуговує на комфорт: Як війна відкрила очі на проблему з формою для військовослужбовиць і чи вдалося її вирішити. *Divoche. Media*. URL : https://divoche.media/2022/12/25/zhinka-zasluhovuie-na-komfort-ia-k-viyna-vidkryla-ochi-na-problemu-z-formoiu-dlia-viyskovosluzhbovyts-i-chy-vdalosia-ii-vyrishyty/#google_vignette
4. Жінки, мир та безпека. *ООН Жінки – Україна*. URL : <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-myr-ta-bezpeka>
5. Гендерний вимір війни: результати аналітичного дослідження / упоряд. Аналітичний центр ЮрФем Асоціації жінок-юристок України ЮрФем. Львів, 2023. 115 с.
6. Алляйн А. Фемінізм під час війни: місце жінки – не на фронті, так само як і не на кухні в мирний час. *Київщина24*. URL : <https://kyivschina24.com/news/feminizm-pid-chas-vijny-misce-zhinky-ne-na-fronti-tak-samo-yak-i-ne-na-kuhni-v-myrnyj-chas/>
7. Як позиціонувати феміністичний рух і комунікувати тему гендерної рівності в контексті війни? *Гендер в деталях*. URL : <https://genderindetail.org.ua/season-topic/dosvidy-viyny/yak-rozysionuvaty-feministychnyi-ruh-i-komunikuvaty-temu-gendernoi-rivnosti-v-kontexti-viyny.html>